УДК 378.147.88

Русіна Н.Г.

МЕТОДИКА ВИВЧЕННЯ ТЕМИ "УКРАЇНСЬКІ ЗАКОНОДАВЧІ ІНФОРМАЦІЙНІ БАЗИ ДАНИХ" ДЛЯ СТУДЕНТІВ ЮРИДИЧНИХ ФАКУЛЬТЕТІВ

Застосування спеціалізованих інформаційно-правових систем, використання електронних інформаційних ресурсів для пошуку правової інформації формують навички у студентів для їх подальшого вжитку в своїй професійній діяльності. В результаті такого навчання студенти юридичних факультетів зможуть не тільки вміти знайти певну інформацію, але й використати її за призначенням.

***Ключові слова**: нормативно-правова база, інформаційна база, інформаційно-правова система, засоби навчання, план-конспект заняття, знання та уміння студентів.*

Питання інформатизації освіти, а також різні напрямки впровадження інформаційних технологій у навчальний процес, зокрема, його методичні аспекти досліджувалися в роботах В.Ю. Бикова, В.М. Глушкова, Б.С. Гершунського, М.І. Жалдака, А.П. Єршова, Ю.І. Машбиця, В.М. Монахова, Н.В. Морзе, Ю.С. Рамського, О.В. Співаковського та ін. Професійну спрямованість навчання інформатики, інформаційних технологій, сучасних технологій навчання студентів юридичних спеціальностей розглянуто в дисертаційних роботах П.З. Абдулаєвої, А.В.Рибачук, В.П. Шуміліна, Л.Ф. Щербачової.Науково-педагогічні дослідження різних аспектів професійної підготовки майбутніх юристів, у тому числі в області інформаційних технологій, присвячені роботи П.Д. Біленчука, В.М. Галузинського, С.С. Сливки, М.І. Шермана, Г. Х. Яворської та інших.

Були проаналізовані українські законодавчі інформаційні бази даних: "ЛІГА:ЗАКОН", "Право України", "Законодавство України", "НАУ– Збірник Законів".

Аналіз досліджень показав недостатність висвітлення питань висвітлення методики проведення занять для студентів юридичних факультетів вищих навчальних закладів (ВНЗ) дисциплін: "Інформатика", "Інформаційні технології", "Сучасні інформаційні технології".

Мета роботи – виділити основні знання та вміння якими повинен володіти юрист під час вивчення теми "Українські законодавчі інформаційні бази даних" та розробити методи проведення занять для студентів юридичного факультету з курсу "Сучасні інформаційні технології".

Проаналізувавши науково-методичну літературу, нормативно-правові акти, ознайомившись з практикою вивчення "Сучасних інформаційних технологій" і споріднених з нею дисциплін, якості професійної підготовки майбутніх юристів, вважаємо за потрібне звернути увагу на необхідність удосконалення якісної професійної підготовки майбутніх юристів, на недостатню кількість програмно-методичного забезпечення для спеціалізованих програмних продуктів.

Комп'ютерна грамотність є такою ж обов'язковою кваліфікаційною ознакою юриста, як і його достатній рівень професійної компетентності. Таким чином, майбутній випускник повинен не лише володіти комп'ютерними технологіями, але й вміти активно користуватися новітніми інформаційними технологіями та професійним програмним забезпеченням. Окрім вміння користуватися програмним забезпеченням загального призначення (наприклад, пакетом програм Office), інформаційна грамотність юриста повинна складатися з навичок користування online та offline правовими інформаційно-пошуковими системами.

Ми вважаємо за потрібно перед початком вивчення курсу "Сучасні інформаційні технології" провести анкетування. В таблиці 1 представлено фрагмент результатів анкетування, яке було проведено серед студентів першого курсу юридичного факультету в 2011-2012 навчальному році. В опитування взяли участь 71 студент, з них: 28 чоловіків та 43 жінки.

У результаті проведеного дослідження нами було зроблено висновки: у школі та під час самостійної роботи майбутні студенти юридичного факультету не вивчають програмне забезпеченням спеціального призначення, тобто, перед вивченням теми "Українські законодавчі інформаційні бази даних" всі студенти в групі знаходяться на одному пізнавальному рівні; також, майже половині опитаних не вистачає методичної літератури для вивчення спеціалізованого програмного продукту; незважаючи на рівномірний розподіл годин під час вивчення курсу інформатики у школі – 50% опитаних студентів погоджуються з тим, що виділяється недостатня кількість годин для вивчення курсу "Сучасні інформаційні технології".

Нами розроблена методика вивчення теми "Українські законодавчі інформаційні бази даних", яка входить до змістовного модуля 1 та вивчається на першому курсі юридичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка в першому семестрі. Під час вивчення курсу "Сучасні інформаційні технології" (далі "СІТ") перед викладачем ставиться завдання не тільки надати теоретичні та

практичні знання з використання комп'ютерної техніки, де комп'ютер стає об'єктом вивчення, а зосередити увагу студентів, на те, що комп'ютер являється засобом навчання.

Таблиця 1

Результати опитування по практичному застосування курсу "СІТ" у ВНЗ при підготовці майбутніх юристів

Запитання	Варіанти відповідей, результати опитування студентів				
Скільки років ви вивчали курс "Інформатика" у школі?	0 років	1-2 роки	3-4 роки	Більше 4-х років	
	5	22	24	20	
Чи користуєтесь Ви персональним комп'ютером (ПК) вдома при підготовці до лекційних та практичних занять з інших дисциплін?	Так	Ні	Дуже рідко		
	62	2	7		
Чи достатньо, на Вашу думку, практичних занять з даної дисципліни?	Так	Ні			
	40	31			
Чи плануєте ви скористатися отриманими, на практичних заняттях, знаннями?	Так	Ні			
	69	2			
Раніше ви працювали з інформаційно-правовими системами? ("ЛІГА:ЗАКОН", "Законодавство України", "НАУ" та інші)	Так	Ні			
	1	70			
Які теми при вивченні курсу "СІТ" Вам можуть знадобитися в подальшому (можна вибрати декілька відповідей)?	Апаратне забезпеч. та ОС	Системи "ЛІГА:Закон", "НАУ" та інші (offline)	onlineнормативно-правові спеціалізовані системи	програми "OFFICE"	робота в мережі Інтернет
	12	65	28	67	64
Які труднощі виникають при підготовці до занять з використанням ПК (можна вибрати декілька відповідей)	Недостатня кількість ПК в навчальному процесі	Обмежена кількість спеціалізованих програм для юристів	не вистачає методичної літератури	недостатня обізнаність ПК	
	8	52	31	8	

Враховуючи специфіку курсу, окремо потрібно зазначити, що засоби навчання поділяються на традиційні (спеціалізовані підручники та журнали, задачі, проблемні ситуації, тестові завдання та ін.) та комп'ютерно-орієнтовані (програмне забезпечення загального та спеціального призначення, АРМ юриста, законодавчі бази, реєстри та ін.) [8, с. 229].

Для представлення кожної теми нами створено узагальнену схему, де вказано основні елементи теми, яку потрібно вивчити (рис.1).

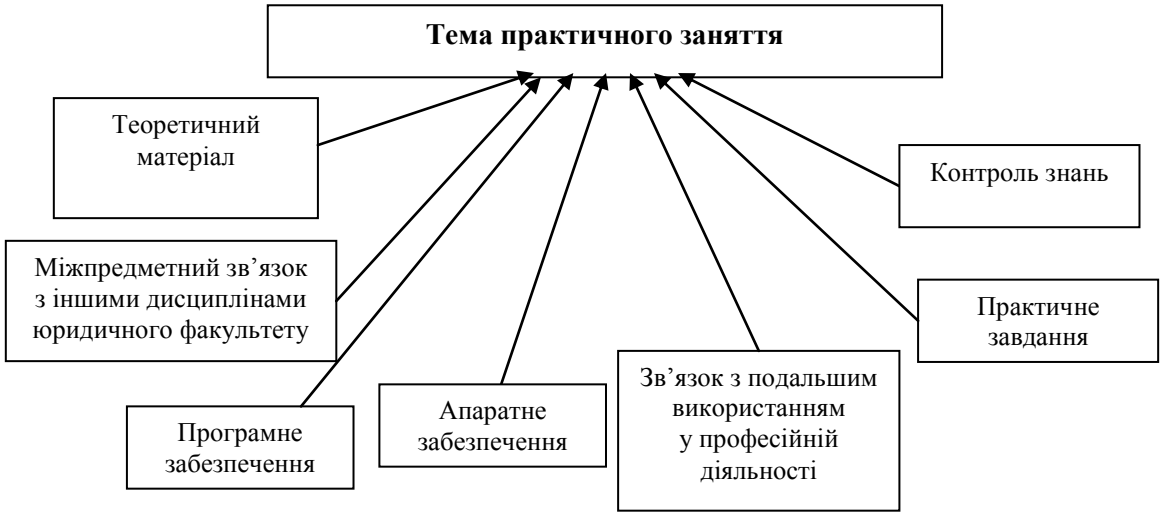

Рис.1. Схематичне представлення розкриття теми практичного заняття з курсу "СІТ"

У результаті використання комп'ютерних інформаційних технологій, студенту можна не лише передати певний обсяг інформації, спосіб діяльності та спосіб міркування на прикладі розв'язання

конкретних задач, а й представити знання, уміння, спосіб мислення та навички, які формуються лише в процесі розумової, практичної діяльності.

Під час вивчення нового матеріалу використовуємо основні методи, які доцільно впроваджувати для будь-якої форми навчання, що класифікують за: джерелом знань (словесні, наочні, практичні); пізнавальною діяльністю (проблемно-пошукові – евристичний, частково-пошуковий, дослідницький, експериментальний, метод проблемного викладання та ін.); логікою пізнання (індуктивний, дедуктивний, синтез, аналіз, зіставлення, порівняння, узагальнення тощо); типом самостійної роботи (робота з підручником, курсове проектування тощо); колективною розумовою діяльністю (мозкова атака, дискусія, пізнавальна суперечка тощо); імітацією об'єкта розв'язування виробничих ситуацій, розігрування ролей, ігрове проектування, ділова (навчальна) гра, що носять назву імітаційних або ігрових; контролем і самоконтролем [4, с.75].

Наведемо приклад плану-конспекту заняття з курсу "Сучасні інформаційні технології" для студентів 1 курсу юридичного факультету.

Тема:"УКРАЇНСЬКІ ЗАКОНОДАВЧІ ІНФОРМАЦІЙНІ БАЗИ ДАНИХ"

Мета*:навчальна*: перевірити знання студентів про інформацію, дані, інформаційні системи: поняття, види та призначення;

розвивальна: ознайомити студентів з системами інформаційно-правового забезпечення, які існують в Україні, надати характеристику деяким інформаційно-правовим системам;

виховна: активізувати студентів до творчого мислення, вміння орієнтуватися в навчальному матеріалі, чітко висловлювати свою думку, уважно слідкувати за процесом викладу нового матеріалу.

Тип: узагальнення і систематизації знань

Форма: комбінована

Обладнання: мультимедійний проектор, робочі місця, оснащені персональним комп'ютером з встановленим необхідним програмним забезпеченням, опорні конспекти, література: 1) Біленчук П.Д., Кофанов А.В., Кобилянський О.Л., Міщенко В.Б. Інформаційна аналітика в юриспруденції: автоматизовані системи і технології.– Навчальний посібник.– Київ: ННІПСК КНУВС, 2009.– 47 с.; 2) Брикайло Л.Ф. Системи інформаційно-правового забезпечення ЛІГА:ЗАКОН. Навчальний посібник.– Київ, ТОВ "ЛІГА ЗАКОН", 2011.– 236 с.; 3) Інформаційні системи і технології на підприємствах: підручник /В.Л. Плескач, Т.Г. Затонацька.– К.: Знання, 2011.– 718 с.

Методичні поради: заняття доцільно почати з повторення отриманих знань про інформаційні системи.

Хід заняття

– Організаційна частина

Перевірка присутніх, повідомлення студентам теми та мети заняття.

– Актуалізація опорних знань та умінь студентів

На своїх робочих місцях студенти виконують завдання для перевірки знань за допомогою кросворда-додатка, створеного засобами Hot Potatoes (рис. 2).

– Пояснення нового матеріалу

Під час вивчення теоретичного матеріалу звертаємо увагу студента на такі основні питання: передумови виникнення інформаційно-правових систем (ІПС); різновиди нормативних інформаційно-правових систем; призначення та основні можливості ІПС.

Проводимо розмежування online та offline інформаційно-правові системи. До online правових пошукових систем в Україні можна віднести: офіційний веб-портал Верховної Ради України [5], правовий портал України Ліга:Закон [6], правову пошукову систему НАУ-online [7], інтернет-проект "Право України" від "ЛІГА:ЗАКОН" (для смартфонів, планшетів) [2], мобільну правову систему "ipLex.Профі" [9]. Одними з розповсюджених offline правових пошукових систем є: правова система "ЛІГА:ЗАКОН 9.1", професійна правова система "МЕГА-НАУ", мобільна правова система "ipLex.закон" (для смартфонів та планшетів) [9], правова система "Інфодиск:Юрист" [3].

Далі студенти завантажують поступово декілька інформаційно-правових систем для детального ознайомлення.

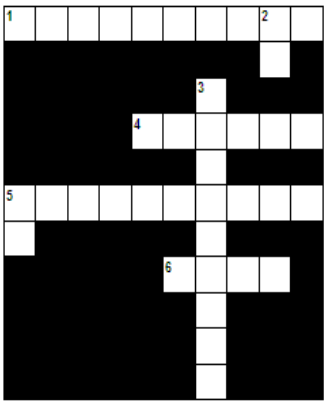

Перевірити

Слова по горизонталі

1. сукупність методів, засобів і прийомів, що використовуються людьми для реалізації конкретного складного процесу шляхом поділу його на систему послідовних взаємопов'язаних процедур і операцій, які виконуються більш або менш однозначно і мають на меті досягнення високої ефективності.
4. упевнене розуміння предмету, уміння самостійно поводитися з ним, розбиратися в ньому, а також використовувати для досягнення поставленої мети.
5. це сукупність відомостей (даних), які сприймають із навколишнього середовища (вхідна інформація), видають у навколишнє середовище (вихідна інформація) або зберігають всередині певної системи.
6. інформація, що представлена у вигляді, придатному для сприймання, обробки, передачі і зберігання.

Слова по вертикалі

2. взаємозв'язана сукупність засобів, методів і персоналу, використовувана для зберігання, оброблення та видачі інформації з метою вирішення конкретного завдання. (абревіатура)
3. сукупність творів, даних або будь-якої іншої незалежної інформації у довільній формі, в тому числі - електронній, підбір і розташування складових частин якої та її упорядкування є результатом творчої праці, і складові частини якої є доступними індивідуально і можуть бути знайдені за допомогою спеціальної пошукової системи на основі електронних засобів (комп'ютера) чи інших засобів.
5. цілеспрямована організована сукупність інформаційних процесів з використанням засобів обчислювальної техніки, що забезпечують високу швидкість обробки даних, швидкий пошук інформації, розосередження даних, доступ до джерел інформації незалежно від місця їх розташування (абревіатура)

Рис.2. Приклад одного з варіантів перевірки знань

Фрагменти ознайомлення з програмами подано на рисунках 3, 4, 5.

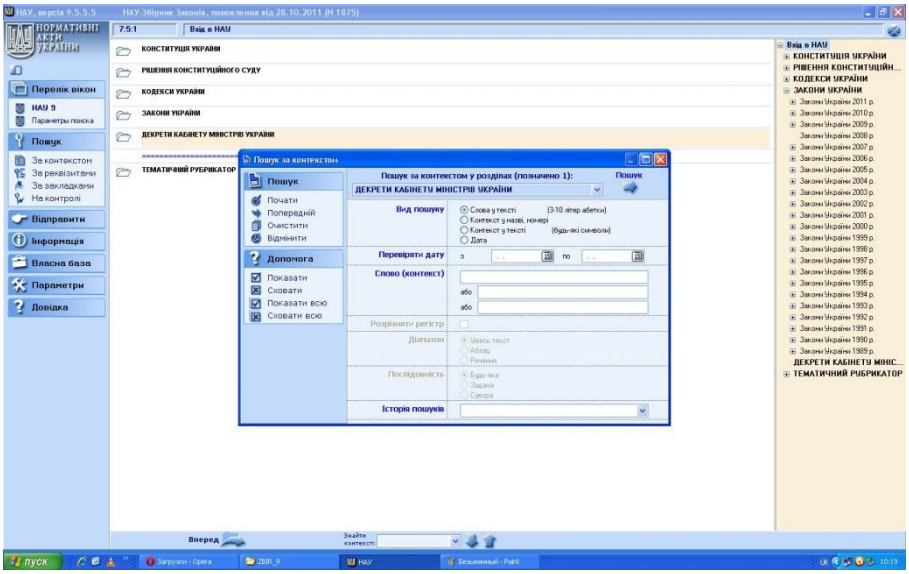

Рис. 3. Робоче вікно програми "НАУ Збірник Законів"

Студентам наголошується, що для розв'язання конкретної професійної задачі, наприклад: з сімейного, трудового, земельного, цивільного чи кримінального права, доцільно використовувати правові інформаційно-пошукові системи. Далі демонструється приклад на розв'язання задачі з адміністративного права.

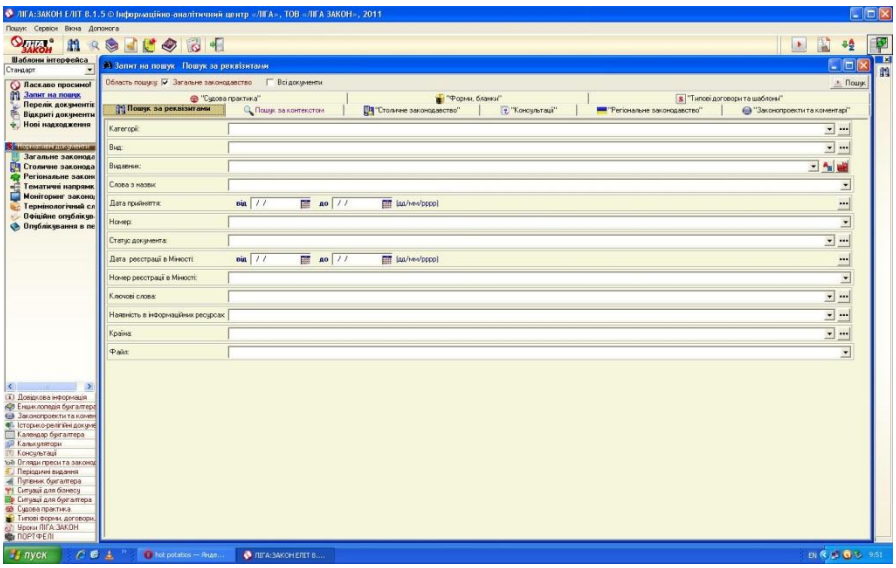

Рис. 4. Робоче вікно програми ЛІГА:ЗАКОН ЕЛІТ

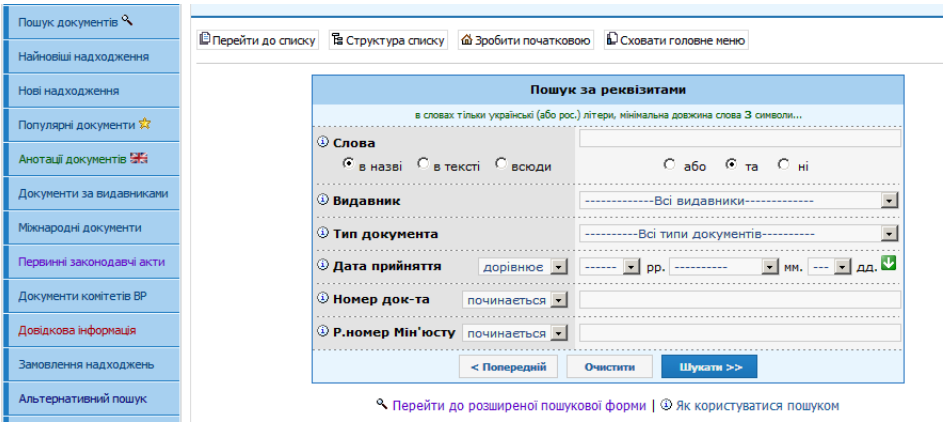

Рис. 5. Робоче вікно "Пошук за реквізитами"online інформаційно-пошукової системи "Законодавство України"

– Закріплення матеріалу

Студенту надається завдання для перевірки знань за допомогою тесту-додатку, створеного засобами Hot Potatoes (рис. 6).

1. Якого правового навігатора в професійній інформаційно-пошуковій юридичній системі «НАУ» не існує:

A. ? Навігатор кадровика

B. ? Навігатор бухгалтера

C. ? Навігатор автомобіліста

D. ? Навігатор податківця

---

2. Який додатковий сервіс наявний у пошуковій формі системи «Законодавство України»:

A. ? «українська абетка»

B. ? «скопіювати»

C. ? «документів на сторінку»

D. ? «лупа»

Рис.6. Фрагмент тестового завдання для закріплення знань студентів

– Завдання для самостійного виконання

Студентам надається завдання, в якому вони повинні скопіювати файл nau_9.rar [7] собі на флешку, інсталювати програму на своєму власному комп'ютері та в зручний для них час (протягом тижня), ознайомитися більш детально з програмою "НАУ Збірник Законів".

– Підведення підсумків заняття

Викладачем надаються відповіді на незрозумілі аспекти щойно вивченої теми.

Отже, після вивчення всіх тем, пов'язаних з інформаційно-правовими системами студенти повинні знати:

– основні положення чинного законодавства, які регламентують порядок створення та роботи інформаційно-правових систем;

– поняття, призначення та основні можливості системи сімейства "ЛІГА:ЗАКОН";

– поняття, призначення та основні можливості бази "НАУ Збірник Законів";

– поняття, призначення та основні можливості бази "Законодавство України".

Після вивчення тем, пов'язаних з інформаційно-правовими системами студенти повинні вміти:

– застосовувати пакети прикладних програм спеціального призначення для розв'язування задач в правовій сфері;

– завантажувати клієнтську частину інформаційно-правових систем та коректно здійснювати пошук нормативних актів: за реквізитами, за контекстом, за словами з тексту документа;

– знаходити та зберігати нормативно-правові акти в різних системах;

– користуватися додатковими можливостями нормативно-правових баз (історичними матеріалами, термінологічним словником, опублікуванням в періодиці, шаблонами та формами договорів та ін.);

– у межах однієї законодавчої бази коректно створювати власну відбірку нормативних актів.

Таким чином, використовуючи знання, отримані у процесі вивчення дисципліни "Сучасні інформаційні технології" на 1 курсі юридичного факультету, студенти також можуть використовувати дані знання та навички для подальшого навчання у ВНЗ та під час подальшої роботи, а також набути досвіду використання нормативно-правових баз у власній навчально-пізнавальній діяльності для подальшого росту професійної компетентності.

Використані джерела

1. Брикайло Л.Ф. Системи інформаційно-правового забезпечення ЛІГА:ЗАКОН. Навчальний посібник.– Київ, ТОВ "ЛІГА ЗАКОН", 2011.– 236 с.
2. Інтернет-проект "Право України" від ЛІГА:ЗАКОН–[Електронний ресурс].– Режим доступу:http://pravo.ligazakon.ua/
3. Консультаційно-правова система "Инфодиск"–[Електронний ресурс].– Режим доступу:http://infodisk.ua/
4. Методика навчання і наукових досліджень у вищій школі: Навч. посіб. / С.У. Гончаренко, П.М. Олійник, В.К. Федорченко та ін.; За ред. С.У. Гончаренка, П.М. Олійника.– К.: Вища шк., 2003.– 323 с.
5. Офіційний сайт Верховної Ради України. Робоче вікно пошукової системи "Законодавство України"–[Електронний ресурс].– Режим доступу:http://zakon2.rada.gov.ua/laws/
6. Портал ЛІГА:ЗАКОН он-лайн сервіси.–[Електронний ресурс].– Режим доступу:http://search.ligazakon.ua/
7. Програма "НАУ Збірник Законів".–[Електронний ресурс].– Режим доступу:http://zakon.nau.ua
8. Русіна Н.Г. Особливості навчання сучасних інформаційних технологій студентів юридичних спеціальностей // Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини / [гол. ред. Мартинюк М.Т.].– Умань: ПП Жовтий, 2011.– Ч.3.– 326 с.
9. Iplex мобільні правові системи–[Електронний ресурс].– Режим доступу:http://www.iplex.com.ua

RusinaN.

METHODOLOGY OF STUDYING THE TOPIC "UKRAINIAN LEGISLATIVE INFORMATION DATABASES" FOR THE STUDENTS FROM FACULTIES OF LAW

Application of the dedicated legal information systems and use of information resources for a legal information retrieval form students' skills that can be later applied in professional activity. As a result of such training students from faculties of law will be able to not only find certain information, but also use it by purpose.

***Keywords**: legislative and regulatory framework, information base, legal information system, education tools, lesson outline, students' knowledge and skills.*

Стаття надійшла до редакції 30.07.2013 р.